3.1 Ekonomiska och övriga styrmedel för att främja hälsosamma kostvanor

Övre gräns för det disponibla anslaget: 200 000 €
Tidsplan: 2/2018–12/2018

Beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Det finns en stor potential i att styra befolkningens matval i en mer hälsosam riktning och främja befolkningens allmänna hälsa för att därigenom minska de kostnader som orsakas av ohälsosamma kostvanor. Konsumenterna måste kunna göra medvetna val, men också de möjligheter som omgivningen erbjuder och utbudet har betydelse. De största bekymren i anslutning till framför allt barns och ungas kostvanor och hälsa hänför sig till ohälsosamt mellanmålsätande och ett för stort energiintag också under skoltid.

Projektet har som mål att kartlägga och bedöma olika styrmedel för att styra konsumenterna att välja och företagen att tillverka livsmedel av högre näringskvalitet i stället för mindre hälsosamma. Styrningen kan rikta sig till antingen konsumenter eller företag. För att möjliggöra en jämförelse av styrmedlen ska undersökningen omfatta både ekonomiska styrmedel och övriga styrmedel, såsom utveckling av lagstiftningen.

Undersökningen ska fokusera på bedömningen av styrmedlens effektivitet. Med ett styrmedels effektivitet avses att det tack vare styrmedlet föds en så stor förbättring i kostens kvalitet som möjligt med beaktande av de samhällskostnader som följer av styrmedlet. Styrmedel är alltid förenade med olika kostnader och effektivitetsförluster i ekonomin, oberoende av om styrningen genomförs exempelvis i form av beskattning, reglering eller stöd. Vid bedömningen av styrmedlens genomförbarhet ska legislativa ramvillkor och möjligheterna att genomföra dem i praktiken beaktas.

Vid sidan av styrmedlens inverkan på konsumentefterfrågan ska man också bedöma hur styrmedlen skulle inverka på utbudet av produkter av olika näringskvalitet. Utöver styrmedlets form ska undersökningen bedöma på vilken nivå och i vilken omfattning det valda styrmedlet bör genomföras för att det ska ha en verklig effekt.

Projektet ska resultera i en jämförbar kvantitativ analys av olika styrmedels inverkan på hälsosamheten i befolkningens kostvanor och de samhälleliga fördelar och kostnader som styrmedlen ger upphov till.

Forskningsfrågor:

- Vilka är de genomförbara ekonomiska och övriga styrmedel som kan användas för att uppmuntra och styra konsumenterna att välja, aktörer som låter tillverka livsmedel att beställa och livsmedelsproducenterna att tillverka hälsosamma livsmedel i stället för mindre hälsosamma?
- Vilka är de eventuella effekterna av styrmedlen och deras samhälleliga fördelar och nackdelar?
- På vilken nivå bör styrmedlen ställas för att man ska kunna säkerställa deras effekter?

Inom ramen för projektet kan man också planera ett försöksupplägg för att kartlägga effekterna av olika åtgärder.

Ett framgångsrikt genomförande av projektet förutsätter att den projektansvariga aktören har ingående kännedom om hälsosamma kostvanor och kvantitativ bedömning av styrmedel. De

sökande ska i sin ansökan uppge vilket material de har till sitt förfogande för en analys.
Samband med genomförandeplanen för regeringsprogrammet, statsrådets strategier och övrig utrednings- och forskningsverksamhet: Projektet stöder genomförandet av regeringsprogrammet och realiseringen av den matpolitiska redogörelsen. Utskottens utlåtanden (JsU och ShU) betonade att man genom en beskattning baserad på hälsoaspekter kan skapa extra incitament för en produktutveckling som stöder målen i fråga om hälsa och välfärd och samtidigt är samhällsekonomiskt förnuftig. Främjandet av hälsosamma levnadsvanor och förebyggandet av folksjukdomar utgör också en viktig del av regeringens spetsprojekt i syfte att främja hälsa och välfärd och minska ojämlikheten. Dessutom stöder projektet genomförandet av Agenda 2030 i Finland, eftersom främjandet av en bättre kost och hälsa är ett led i FN:s mål för hållbar utveckling. Också EU:s färdplan från 2016 och slutsatserna om en förbättring av livsmedelskvaliteten och förebyggandet av fetma hos barn förutsätter åtgärder av samtliga medlemsländer. Projektet stöder också genomförandet av färdplanen i Finland.
Informationsproduktionens huvudsakliga former och rapportering: - Jämförelse av handlingsalternativ (litteraturanalys och internationell jämförelse, statistiska analyser av styråtgärdernas effekter)